

Yttrande

Dnr 24KS305-6
2024-09-27

Kommunstyrelsen

Filip Henriksen
Telefon 026-17 90 89
filip.henriksen@gavle.se

Fråga om ansvarsfrihet för vissa stiftelser och val av revisorer

Sammanfattning

Stiftelseförordnandet för större och mindre arbetarbostäder innehåller inga föreskrifter om revision; varken beträffande val av revisor, entledigande eller om ansvarsfrihet. Eftersom sådana föreskrifter saknas (i själva förordnandet) gäller stiftelselagens regler. Den omständigheten att stadsfullmäktige under 1900-talets första hälft beslutade om diverse s.k. instruktioner för stiftelserna föranleder ingen annan bedömning. Instruktionerna kan under inga omständigheter likställas med ett stiftelseförordnande. Sammanfattningsvis ankommer det inte på kommunfullmäktige att ta ställning till frågan om ansvarsfrihet eller att välja revisorer till stiftelserna. Det som KPMG hävdar, att fullmäktiges instruktioner är en del av stiftelseförordnandet, är felaktigt: Kommunen är inte och har aldrig varit stiftare för stiftelsen. Det går inte att bevilja en frihet eller förpliktelse om denna rättsligt sett inte finns. Revisorernas förslag om att bevilja ansvarsfrihet för stiftelserna ska därför inte tas upp till prövning och därmed avvisas.

Gävle den 27 september 2024

Filip Henriksen
Kommunjurist

Stiftelserna för större och mindre arbetarbostäder

I *stiftelseförordnandet* för de båda stiftelserna finns inga föreskrifter om val eller entledigande av revisorer och än mindre någon föreskrift om ansvarsprövning eller om ansvarsfrihet. Detta förhållande medförde att stadsfullmäktige under 1900-talets första hälft beslutade om *instruktioner* för de båda stiftelserna. Av *instruktionerna* följer bland annat att stadsfullmäktige ska välja revisorer och att den ska pröva frågan om ansvarsfrihet. När instruktionerna antogs år 1903 gällde 1855 års kommunalförordningar; någon stiftelselag fanns inte heller. Sedan dess har det hänt en hel del. Kommunallagarna har avlöst varandra och sedan den 1 januari år 1996 har Sverige en stiftelselag. Den senare reglerar bland annat frågan om revision i stiftelser.

Allmänt om revisorer och ansvarsprövning av stiftelser

En stiftelse har inga ägare eller några medlemmar. Den är med andra ord inte ansvarig inför någon annan än sig själv. Mot denna bakgrund finns det därför ingripande tillsynsmekanismer i stiftelselagen (jfr. 9 kap. 3-6 §§ SL). Lagen innehåller också regler om revision. Enligt 4 kap. 1 § *första och andra stycket* ska en stiftelse ha minst en (1) revisor. Revisorn ska enligt samma bestämmelse utses av styrelsen om inte stiftelseförordnandet föreskriver annat. I en stiftelse med egen förvaltning utses och entledigas revisorn av styrelsen, om inte *stiftelseförordnandet* föreskriver annat.¹ Av 4 kap. 11 § framgår att revisorerna ska upprätta en revisionsberättelse. Till skillnad från vad som gäller en revisionsberättelse enligt kommunallagen (12 kap. 13 § tredje stycket KL), aktiebolagslagen (9 kap. 33 § ABL) och i lag om ekonomiska föreningar (51 § fjärde stycket LEF) innehåller stiftelselagen inga föreskrifter om huruvida revisionsberättelsen ska innehålla ett yttrande om ansvarsfrihet. Den företeelsen finns som utgångspunkt inte i en stiftelse. I frågan om ansvarsfrihet för stiftelsens styrelse uttalade lagutskottet följande:

Utskottet vill framhålla att ett särdrag för stiftelser är att varken den som tillskjutit egendomen eller någon annan har någon rätt till stiftelsens förmögenhet; en stiftelse har inga ägare. Man talar om

¹ En stiftelse kan förvaltas på två olika sätt. Antingen med egen förvaltning eller med anknuten förvaltning. Vid egen förvaltning företräds stiftelsen av en styrelse och vid anknuten förvaltning av en förvaltare (jfr. 2 kap. 2-3 §§ SL). Stiftelserna för större och mindre arbetarbostäder har egen förvaltning; dvs. företräds av en styrelse.

att stiftelsen inte bara, såsom aktiebolaget, utgör en självständig förmögenhet utan även en självägande sådan. En följd av detta är att det i en stiftelse i princip inte finns någon som, på motsvarande sätt som bolagsstämman i ett aktiebolag eller föreningsstämman i en ekonomisk förening, kan besluta om ansvarsfrihet för styrelseledamöter eller förvaltare. Det saknas därför normalt anledning för revisorer i en stiftelse att uttala sig i frågan om ansvarsfrihet. Enligt förslaget till stiftelselag finns det dock en möjlighet att i stiftelseförordnandet föreskriva att revisorerna skall uttala sig i denna fråga.²

I stiftelselagen finns alltså inte institutet med ansvarsprövning och ansvarsfrihet. Enligt 4 kap. 9 § gäller emellertid att om *stiftelseförordnandet* innehåller föreskrifter om revision ska de som utgångspunkt dessa iakttas. Sådana föreskrifter kan till exempel handla om val och entledigande av revisorer och frågan om beviljande eller nekande av ansvarsfrihet.³ Eftersom stiftelseförordnandet inte innehåller några föreskrifter om revision gäller stiftelselagens regler. Detta innebär två saker. För det första att stiftelserna själva ska välja revisorer och för det andra att fråga om ansvarsfrihet inte kan tas upp till prövning av fullmäktige.

KPMGs utredning om ansvar och roller avseende tre stiftelser

Enligt KPMGs utredning utgör av fullmäktige beslutade instruktioner en del av stiftelsens ”stadgar”. Det stämmer inte. Fullmäktiges instruktioner meddelades först år 1903 – femtio år efter det att

Bränvinmuteringsbolaget i Gävle bildade stiftelsen. Fullmäktiges instruktioner kan på intet sätt anses utgör en del av stiftelseförordnandet, eller ”stadgar” som KPMG uttrycker det, eftersom kommunen inte varit med och bildat stiftelsen. Kommunen är med andra ord inte stiftare (jfr. 1 kap. 2 § SL). De slutsatser som KPMG meddelat är enligt min mening felaktiga.

Bedömning

Kommunfullmäktige ska inte välja revisorer eller besluta om någon ”ansvarsfrihet” för en stiftelse som saknar föreskrifter om detta i sitt *stiftelseförordnande*. Instruktioner beslutade av stadsfullmäktige 50 år

² bet. 1993/94:LU12 s. 20–21. (jfr. motion 1993/94:L5).

³ Henning, I, *Stiftelselagen – En kommentar* (19 september, JUNO, version 1), kommentaren till 4 kap. 9 §

senare är inte en del av stiftelseförordnandet och därmed, rättsligt sett, ointressant.